

A magyar chipgyártás születése és pusztulása: a Mikroelektronikai Vállalat története a korabeli párt- és állambiztonsági iratok tükrében

Horváth Jákob János

ELTE BTK Új- és Jelenkori Egyetemes Történeti Tanszék

horvath.jakob.janos@gmail.com

A magyar állambiztonság tudományos-technikai hírszerzésének az űrversennyel kapcsolatos tevékenységét vizsgáló disszertációs kutatásom részeként a korabeli számítástechnikai találmányok megkaparintásáért vívott harccal is foglalkozom. A magyar ügynökökön keresztül beszerzett és a szovjetek által felhasznált titkos nyugat-európai és amerikai rakéatechnikai információkkal szemben a számítástechnika területén végzett kémtevékenység Magyarországon közvetlenül is hasznos volt. Az ország vezetése ugyanis az 1980-as évek elejétől költségeket nem kímélve próbálta felfuttatni a mikrochipgyártást, túlnyomórészt a tragikus sorsú Mikroelektronikai Vállalaton (MEV) keresztül.

Előadásomban a MEV létrehozását kísérő állambiztonsági munka egy fejezetét kívánom bemutatni az 1967-ben emigrált integráltáramkör-szakértő villamosmérnök és válogatott vízilabdázó Haraszti Tegze Péter körüli operatív tevékenységen keresztül. A Nyugat-Németországban és az Egyesült Államokban, többek között a Texas Instruments és IBM cégeknél, majd a Rockwell és Hughes repülőgépgyáraknál, valamint a NASA megbízásából is dolgozó Harasztitól a MEV megalapítása idején a magyar tudományos-technikai hírszerzés mikrochipgyártással kapcsolatos kulcsfontosságú dokumentumokhoz próbált hozzájutni. Ebben a költségeket nem kímélő munkában a MEV-et később vezető Mikroelektronikai Kormánybiztos mellett további szakemberek is részt vettek, és természetesen a „szovjet társszerv” is élénk érdeklődést mutatott. A Haraszti és az operatív tisztek közötti európai és amerikai találkozók nem kerültek el az FBI figyelmét sem.

Szintén új forrásokra támaszkodva kitérek továbbá a MEV 1986-os leégésének összeesküvés-elméletekkel eltorzított történetére, a csernobili atomkatasztrófával való esetleges összefüggésére, valamint bemutatom, hogy az MSZMP Politikai Bizottsága Kádár János vezényletével hogyan hajtott végre a tüzeset után egy mai árfolyamon számítva több mint 30 milliárd forint értékű nemzetközi biztosítási csalást.